NEDERLANDSCH KORTSCHRIFT voor eerstbeginnenden.

Handleiding bevattende de eerste Grondbeginselen der Stenografie

met talrijke schrijf- en leesoefeningen,

door J. Luyckx, Stenograaf,
Leeraar in het Nederlandsch Snelschrijven aan
:: den Stedelijken Leergang te Antwerpen, ::
Bekroond met den Bizonderen Eereprijs der Stad
Antwerpen voor de snelheid van 210 woorden
per minuut.

GUST JANSSENS, UITGEVER, ANTWERPEN.

NEDERLANDSCH KORTSCHRIFT
VOOR EERSTBEGINNENDEN.

Alle exemplaren zijn door den schrijver onderteekend.

NEDERLANDSCH KORTSCHRIFT voor eerstbeginnenden.

Handleiding bevattende de eerste Grondbeginselen der Stenografie

met talrijke schrijf- en leesoefeningen,

door **J. Luyckx**, Stenograaf,
Leeraar in het Nederlandsch Snelschrijven aan
:: den Stedelijken Leergang te Antwerpen, ::
Bekroond met den Bizonderen Eereprijs der Stad
Antwerpen voor de snelheid van 210 woorden
per minuut.

GUST JANSSENS, UITGEVER, ANTWERPEN.

Voorwoord.

HET stelsel, waarvan dit werk de eerste grondbeginselen bevat, heeft tot grondslag de zoogenaamde *metagrafie*, een kortschrift dat op zijn beurt gebouwd is op de door Duployé ontworpen *stenografie*.

Sinds een twintigtal jaar is dit kortschrift in België zeer verspreid. Dank zij het aannemen van de metagrafie door Antwerpens Gemeentebestuur voor het onderwijs op de stadsscholen, dank zij niet minder den onverdroten ijver van een schaar onbaatzuchtige werkers, aan wier spits de steeds jeugdige en onvermoeibare baanbreker, leeraar J. B. Claes, moet genoemd worden, mag men zeggen, dat dit stelsel nu, vooral te Antwerpen, alleenheerschend is.

Reeds lang bestond er behoefte aan een Nederlandsche bewerking van de metagrafie. Van af 1907 tot vóór het uitbreken van den wereldoorlog, lieten we dan ook in het maandblad *Le Métagraphe*, naast talrijke praktische leesoefeningen, een korte schets van de door ons ontworpen bewerking verschijnen.

Deze Nederlandsche bewerking der metagrafie, welke terzelfder tijd gepaard ging met een gelijkloopende Duitsche en Engelsche bewerking, vond in de Belgische stenografenwereld, en zelfs daarbuiten, een niet ongunstig onthaal.

In 1912 droeg het Gemeentebestuur der Stad Antwerpen ons de vereerende, doch niet gemakkelijke taak op, voor de eerste maal in België, een openbaren leergang in het Nederlandsch snelschrijven in te richten.

De stijgende bijval, welken deze leergang genoot, maakte het in 1915 dringend noodzakelijk hem in een eerste en tweede studiejaar te ontdubbelen. Sindsdien verliet menig leerling dezen leergang, na verworven diploma in de jaarlijksche beroepsproeven, met degelijke, praktische kennis van het vak toegerust, bekwaam om als beslagen vakman, het hem opgedragen stenografisch werk *vlug en wel* te verrichten.

Zoo nu in ondernemingen van handel en nijverheid, en niet minder in takken van bestuur van stad en land, waarvan de werkkring zich hoe langer hoe meer uitbreidt, talrijke jongelieden als Nederlandsch-schrijvend stenograaf, winstgevende betrekkingen hebben weten te veroveren, zoo danken ze dit voorzeker aan hun noesten arbeid, doch tevens voor een goed deel aan het initiatief van Antwerpens Gemeentebestuur.

Van verschillende zijden werd intusschen bij ons aangedrongen, opdat we de grondbeginselen van ons stelsel in boekvorm zouden laten verschijnen. Niet alleen zou zulk werk steeds door de stenografen kunnen geraadpleegd worden, maar het zou tevens verhoeden, dat de Vlaamsche bevolking in het algemeen, van het nut en het genot van een kortschrift in de eigen landstaal verstoken bleef.

Aan dezen wensch wordt hiermede voldaan.

. . . .

Met dit boek wenden we ons in het bizonder tot
klerken, *bedienden*, *oversten* van
handels- en nijverheidsondernemingen,
takken van bestuur,
gerechtshoven, advokaten, notarissen, enz.,
studenten van middelbaar en hooger onderwijs,
onderwijzers, *leeraars* en *professors*,
advokaten, *letterkundigen* en *dagbladschrijvers*,
en in het algemeen tot

IEDEREEN

in *Vlaanderen, Holland, Zuid-Afrika* en *Oost-Indië*, die de pen voert of geestesarbeid verricht.

Aan allen wenschen we uit ganscher harte, dat in hun handen dit Nederlandsch kortschrift een werktuig en een wapen weze: een werktuig om hun geestelijke ontwikkeling zoo hoog mogelijk op te voeren, een wapen in hun strijd om het bestaan, op onze dagen, waar meer dan ooit de spreuk waarheid blijft:

TIJD IS GELD.

Grondbeginselen.

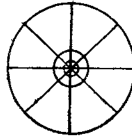
VIER grondtrekken kenschetsen dit Nederlandsch kortschrift en onderscheiden het van andere stelsels. Het is namelijk

1) een geometrisch schrift,
2) een alfabetisch schrift,
3) een fonetisch schrift,
4) bizonder geschikt om de vier voornaamste levende talen van West-Europa te stenografeeren.

Laat ons elk dezer vier kenmerken van nabij beschouwen.

*
* *

1) *Een geometrisch schrift.* — Alle teekens van dit kortschrift zijn ontleend aan de rechte lijn en den cirkel, zoodat — hoe wonderlijk dit ook op het eerste zicht moge schijnen — het gansche alfabet in de volgende geometrische figuur kan samengevat worden :

Deze teekens worden echter zoodanig onder elkander verbonden, dat de stenografische woordbeelden veelal het uitzicht verkrijgen van onze gewone letters, hoofdletters, cijfers, of deelen daarvan, b.v.

laken	beschikbaar	indruk
ledikant	toekomst	accoord
gal	uitgaven	onaangenaam
loochenen	logenstraffen	ballingschap
hoe	zorgeloos	zelden
raadgever	slachtoffer	koe
natellen	verslaggever	ingericht
sommige	overgave	vraag
medemenschen	lokaas	hou

Deze woordbeelden bewijzen tevens, dat dit kortschrift in werkelijkheid een....kort....schrift is. Immers in elk geval neemt het stenografeeren van één woord niet meer tijd, dan om, in ons gewoon schrift, de eerste letter van dit zelfde woord neer te pennen.

* * *

2) *Een alfabetisch schrift.* — Dit kortschrift spelt de woorden juist zooals in ons gewoon schrift, zonder nochtans aan de drie volgende euvels mank te gaan :

a) dat voor één zelfden klank verschillende letters gebruikt worden, zooals b.v.

de klank *f* in *f*oor, *ph*rase,
k in *kikk*er, cacao,
s in cent, na*t*ionaal, brui*s*en, rui*sch*en,
t in to*t*, doo*d*, schaa*dt*,
v in *v*ader, *w*raak,
i in t*y*p*i*sch,
ij in n*ij*gen, n*ei*gen,
o in sp*o*ken, l*oo*pen,
oe in g*oe*d, ca*ou*tch*ou*c,
ou in z*ou*, r*ouw*, r*auw*,

b) dat met dezelfde letters verschillende klanken voorgesteld worden, zooals b. v.

c in *c*igaar, ac*c*oord, *c*oncert,
d in broo*d*, *d*eur,
ng in wa*ng*, aa*ng*enaam,
e in l*e*s, vad*e*r,
ij in *ij*sel*ij*k.

c) dat om één klank voor te stellen, verbindingen worden gemaakt met twee of meer letters, die in niets meer aan den bedoelden klank doen denken, zooals bij voorbeeld het geval is met

c + h = ch in la*ch*en,
e + u = eu in d*eu*r,
o + e = oe in h*oe*,
u + i = ui in h*ui*s.

Met al die ongerijmdheden van het gewoon schrift ruimt ons kortschrift op. Hier gelden de algemeene regels:

Voor elken hoofdklank één afzonderlijk teeken,
Elk teeken steeds voor denzelfden hoofdklank.

* * *

3) *Een fonetisch schrift.* — Uit bovenstaande blijkt reeds duidelijk, dat dit kortschrift een fonetisch schrift is, in zooverre dat het nader tot de spraak gebracht wordt, dan het gewone schrift. Dit streven is trouwens een modern verschijnsel. dat tot hiertoe reeds op tweeërlei wijze in de meeste Europeesche schrijftalen tot uiting is gekomen, namelijk door de spelling van de gewone schrijfwijze te *vereenvoudigen*, en door het ontwerpen van een nieuw fonetisch schrift, als hulpmiddel voor de moderne taalwetenschap, *de fonetiek*.

De Vereenvoudigde Spelling (V.S.), in Zuid-Afrika reeds officieel erkend en aangenomen, en die in Noord- en Zuid Nederland duizenden aanhangers telt, doet een stap in die richting, en verlost aldus schoolkinderen en (waarom het niet bekennen?) ook volwassenen van de dwingelandij van ouderwetsche, lastige en tijdroovende spelregels. Alhoewel deze verbetering tot een minimum van logische vereenvoudigingen beperkt blijft, ontmoet ze in Noord en Zuid voorshands toch nog eenigen tegenstand, denzelfden tegenstand dien elke uitvinding, elke nieuwigheid ondervindt, en waarvan de oorsprong te zoeken is in sleur en slenter der groote, onnadenkende massa, welke uit gemakzucht slechts ongaarne, als het ware noodgedwongen, met oude gewoonten breekt.

Dit bezwaar bestaat bij ons kortschrift niet. De leerling staat hier immers voor een geheel nieuw schrift, dat met geen gewoonten, noch overleveringen dient rekening te houden. Oog, hand en geest hoeven zich geen oude woordbeelden te ontwennen. Derhalve kan ons kortschrift op de volgende radikale grondbeginselen steunen, die we elken pasbeginner in den geest zouden willen prenten:

Voor elken hoofdklank één afzonderlijk teeken,
Elk teeken steeds voor denzelfden hoofdklank,

Geen teekens voor klanken die niet uitgesproken worden.

Gaan we daarbij veel verder op den weg der vereenvoudiging dan de V. S., anderzijds kunnen en mogen we niet zoo ver gaan als het door de " Association phonétique internationale „ ontworpen fonetisch schrift, waarmede *getracht* wordt alle talen, ja zelfs alle dialekten, zoo klankgetrouw mogelijk op het papier weer te geven. Voor onze Nederlandsche taal zijn daartoe een 70-tal verschillende teekens vereischt, wat nochtans niet belet, dat dit schrift er niet volkomen in slaagt de taal in al haar fijnste schakeeringen voor te stellen. Geen wonder! Klank is nu eenmaal klank en laat zich uiteraard moeilijk afteekenen, noch afbeelden op welke wijze ook.

Dáár ligt trouwens het doel van een kortschrift niet. De stenograaf immers hoeft niet alle nuancen in de uitspraak van een spreker te noteeren, afgezien van het feit dat dit, gedurende het stenografeeren van het levende Woord, onmogelijk en onnoodig zou zijn: onmogelijk, want de arme man zou op zijn minst een dubbel stel hersens en zenuwen moeten hebben, - onnoodig, want het komt er voor hem zoozeer niet op klankschakeeringen aan, dan wel op zinnen en gedachten, niet zoozeer op *hoe* er gesproken, dan wel op *wat* er gezegd en bedoeld wordt. De stenograaf zij geen fonograaf, wel een grijper en begrijper van gedachten.

Ons kortschrift moest dus, veel eenvoudiger dan het vereenvoudigde gewone schrift, niet zoo fijngevoelig zijn als het fonetische schrift der " Association phonétique internationale „.

Zooals bij het gewone schrift, volstaan bij ons kortschrift een 30-tal teekens om de voornaamste, voor iedereen waarneembare *gemiddelde hoofdklanken* der Nederlandsche taal voor te stellen. Bestaat er tusschen twee klanken een klein verschil, dat voor den foneticus van

belang kan zijn, doch voor het ongeoefend oor nauwelijks waarneembaar is (b.v. *g* en *ch* in la*ch*te, laagte, loo*ch*enen, lo*g*enstraffen, of *i* en *ie* in l*i*d, l*i*ter, l*ie*d, r*i*t, Februar*i*, r*ie*t) zoo worden beide klanken *vereenzelvigd*, daar het er in hoofdzaak voor den stenograaf slechts op aan komt de hoogst noodzakelijke klankonderscheidingen (waaruit woorden en zinnen samengesteld zijn) op te vangen.

In dien zelfden gedachtengang worden bij het stenografeeren als overbodig verwaarloosd :

a) hoofdletters,

b) zinteekens (punctuatie),

c) spitsvondige taalregels,

d) klanken die bij het herlezen niet onmisbaar zijn, b.v. *h* zooals in *h*ypot*h*eek (= ipotek) ;

w op het einde der woorden zooals in ru*w* (= ru), zwalu*w* (= zwalu) ;

de toonlooze e in het begin en op het einde der woorden, zooals in het (= t), we (= w), ge (= g), ze (= z), have (= av) ;

e) het verdubbelen van klinkers of medeklinkers, waar die niet dubbel, d.w.z. *tweemaal afzonderlijk* uitgesproken worden, zooals in ha*dd*en, ba*kk*er, tafe*ll*aken, ve*nn*oot (= vénot), voo*rr*aad (= vorat), enz. ; of waar twee medeklinkers bij het uitspreken tot een enkelen te samenvloeien, zooals in schi*pb*reuk (= schibreuk), han*dd*oek (= andoek), a*fv*aart (= afart), lee*sz*aal (= lesal).

Hieruit volgen twee andere grondbeginselen, die in het nauwste verband staan met de reeds vermelde hoofdregels :

Schrijf niet wat ge niet hoort,

Schrijf, van wat ge hoort, slechts wat u bij het herlezen onmisbaar is.

4) *Bizonder geschikt voor het stenografeeren van vreemde talen.* — Met dit stelsel kunnen de Germaansche talen, evenzoo gemakkelijk als de Latijnsche gestenografeerd worden, hetgeen voor wie dagelijks diktaten in verschillende levende talen op te nemen heeft, van het allergrootste belang is.

Dank zij het gelijkelijk uitwerken van ons stelsel met het oog op het Nederlandsch, het Duitsch en het Engelsch, moesten we tot den verblijdenden uitslag komen, dat in alle gevallen, woorden van gemeenschappelijken oorsprong of bijna gelijkluidende uitspraak in de vier talen op dezelfde wijze in ons kortschrift geschreven worden, zoo b.v.

Nederlandsch	*Duitsch*	*Engelsch*	*Fransch*
cel	Zelle	cell	celle
fijn	fein	fine	fin
Fransch	Franz	France	France
hand	Hand	hand	hante
lamp	Lampe	lamp	lampe
los	los	loss	l'os
officier	Offizier	officer	officier
pomp	Pumpe	pump	pompe
Rijn	Rhein	Rhine	Rhin
sigaar	Zigarre	cigar	cigare
toon	Ton	tone	ton
wagen	Wagen	waggon	vagon
wijn	Wein	wine	vin

De lijst dezer voorbeelden, die voor de hand gekozen zijn, is natuurlijk voor zeer groote uitbreiding vatbaar. Het ontdekken van zulke, soms verrassende overeenkomsten, is het grootste genot van de meertaligen stenograaf.

Stelsels die bij voorbeeld in

Nederlandsch	*Duitsch*	*Engelsch*	*Fransch*
goed	gut	good	goûte

den klinker, zooals in het gewone schrift, op *vier verschillende wijzen* voorstellen, kunnen natuurlijk nooit zulk resultaat bereiken.

Met ons stelsel echter zijn zij die

Nederlandsch en Fransch,
(openbare besturen, handel in Vlaanderen)

Nederlandsch en Duitsch,
(handel in Vlaanderen en Holland)

Nederlandsch en Engelsch,
(handel en scheepvaart in Vlaanderen, Holland, Zuid-Afrika en Oost-Indië)

of *beurtelings deze vier talen,*
(groote handelshuizen, internationale kongressen, enz.)

moeten stenografeeren, van de nachtmerrie verlost voor elke taal een verschillend kortschrift te moeten aanleeren (wat niet alleen een Babel van verwarring in de schriften, maar ook in den geest ten gevolge moet hebben) of, wat op hetzelfde neerkomt, een afzonderlijke " adaptation „ te moeten verduwen.

Zulke " adaptations „ stellen immers even zooveel aparte stelsels daar, voor de goede reden, dat elke auteur van uit zijn hoek slechts één enkele zijde van het problema beschouwt en tracht op te lossen.

Kan het dan verwondering baren, zoo in zulk geval

elk innerlijk verband tusschen de stenografie voor de vier talen ontbreekt ?

. . . .

Zoo tijd en gezondheid ons deel blijven, hopen we binnen een niet al te lang tijdsverloop, naast het tweede gedeelte van dit werk, dat de eigenlijke *metagrafie* zal omvatten, ook de hand te kunnen slaan, aan het uitgeven der Engelsche en Duitsche bewerkingen van hetzelfde stelsel.

Ook hopen we dat dit werk — de langzaam gerijpte vrucht van jarenlange opzoekingen — aan de keurbende van Groot-Nederlands jongelingschap moge ten goede komen.

Wenken en Raadgevingen.

GRONDIGE taalkennis en algemeene ontwikkeling, naast degelijke kennis van het handelsbedrijf waar het den kantoorstenograaf betreft, is een eerste vereischte voor wie stenograaf wil worden

De stenograaf is immers geroepen om als denkend mensch het levende Woord van den redenaar in zijn vlucht op te vangen, om het daarna in ons gewoon schrift over te zetten, zoodat iedereen van de uitgedrukte gedachten en denkbeelden zou kunnen kennis nemen. In bijna alle gevallen is het transcribeeren het einddoel van het kortschrift. ([1]) Bijgevolg zal de stenograaf niet naar zijn vingervaardigheid, maar wel naar de mate waarin hij zijn stenogram (stenografisch verslag) zal verzorgd hebben, beoordeeld worden. Het stenogram is het criterium van de waarde van den stenograaf.

(1) Een enkele uitzondering is slechts denkbaar, n.l. het geval van den student of autodidact, die uitsluitend te zijnen persoonlijken gerieve stenografische notas neemt. Daar deze voor eigen gebruik bestemd zijn, hoeven ze niet in gewoon schrift overgebracht te worden.

Hij weze dus goed op de hoogte van taal en stijl, bekwaam om desnoods wat slecht gezegd werd in een zuiver Nederlandsch taalkleed te hullen. Taalfouten ontsieren de sierlijkste rede en verwekken al te zeer spotlust en geringschatting, al is de inhoud der rede nog zoo belangrijk en de spreker nog zoo gezaghebbend. De stenograaf zou toch in zulk geval bezwaarlijk te zijner verontschuldiging kunnen inroepen, dat de redenaar die fouten ook inderdaad gemaakt heeft....

Dit alles kan — mutatis mutandis — ook op den kantoorstenograaf toegepast worden, al gaat het op kantoren, uit den aard der zaak, rustiger toe, dan b. v. op openbare vergaderingen. De diktaten bepalen zich hier in het algemeen tot korte, kalme, zakelijke en wel doordachte mededeelingen. Niettemin blijft taal- en vakkennis ook hier een strenge eisch, daar het al een uiterst slechten indruk maakt, zoo er in een handelsbrief taalfouten of ongerijmdheden voorkomen. Dit strekt een handelsfirma en.... haar kantoorstenograaf niet tot aanbeveling.

Dat de stenograaf, die elken dag geroepen kan worden om redevoeringen, voordrachten, debatten, enz. over de meest uiteenloopende onderwerpen te stenografeeren, een veelzijdige ontwikkeling moet genoten hebben, om *vlug en wel* te kunnen *begrijpen* wat hij hoort, behoeft wel geen nader betoog.

OVER HET SCHRIJVEN.

Langzaam schrijven is een allereerste eisch voor den eerstbeginnende. Dit wil niet zeggen dat de gevormde stenograaf haastig moet schrijven. De ware stenograaf is geen *snel*schrijver, maar een *kort*schrijver. Zenuwachtige gejaagdheid, het kenmerk van wie zich met een afgekort gewoon schrift of met een onverkorte stenografie willen of moeten behelpen, bederft alles. De kunst van den

stenograaf ligt niet hoofdzakelijk in zijn vingervaardigheid, doch veeleer in de vlugheid van zijn begrip. Bij het hooren uitspreken der woorden, moet het geheugen de woordbeelden voor den geest kunnen oproepen, die de hand te schrijven heeft. De geestesarbeid is dus minstens zoo groot als de handenarbeid. Natuurlijk wordt zulke lenigheid van het geestvermogen niet op één dag bereikt. Slechts door volharding, taai geduld en aanhoudend werk, wordt men stenograaf. De leuze van den eerstbeginnende weze

ARBEIDEN EN NIET VERTWIJFELEN.

Om de woordbeelden in zijn geest te prenten, schrijve hij ze achtereenvolgens twintigmaal en meer, totdat het schrijven een reflex-beweging der hersens wordt, m.a.w. totdat de hand *vanzelf* schrijft. Hoe langzamer hij in den beginne schrijft, hoe beter. De vlugheid van geest en hand laat zich niet afdwingen ; de leerling zal ze langzamerhand, bijna zonder het gewaar te worden, moeten verwerven.

De eerstbeginnende trachte niet dadelijk allerlei woorden te schrijven, doch houde zich stipt aan de voorbeelden van het boek. Deze zijn derwijze gekozen, dat ze in *metagrafie* (2^n trap van ons stelsel) geen verandering meer hoeven te ondergaan. Ook in dit opzicht hebben we iets nieuws willen brengen. De Fransche stenografische handleidingen gaan namelijk bijna zonder uitzondering aan het groote pedagogische euvel mank, voorbeelden op te geven, die in metagrafie nog verkort worden, zoodat later geest, oog en hand zich reeds vertrouwd geworden woordbeelden moeten ontwennen, wat natuurlijk met moeilijkheden, verwarring en tijdverlies gepaard gaat. We vleien ons deze klip te hebben ontzeild.

Elk teeken moet wat vorm en lengte betreft *stipt*

volgens de voorbeelden worden weergegeven. Elke andere wijze van schrijven is uit den booze.

Alvorens tot een volgend hoofdstuk over te gàan, moet de leerling alle woordbeelden zonder eenige aarzeling en in verschillende volgorden *onder diktaat* kunnen schrijven. Het bloote afschrijven der woordbeelden is hoegenaamd niet voldoende. Naast geest, oog en hand, moet ook *het oor* geoefend worden. Dit is van het grootste belang.

Zoohaast men zoodanig met de woordbeelden vertrouwd geraakt, dat men ze niet meer hoeft te spellen, en men ze dus zonder aarzeling en *in één enkelen trek* kan schrijven, moeten punten en accenten, die boven of onder sommige klinkers en neusklanken staan, verwaarloosd worden.

OVER HET LEZEN.

Uit den aard der zaak moet al wat gestenografeerd is noodwendig herlezen worden. Leesbaarheid is het conditio sine qua non van elk schrift en geschrift. Wie niet kan lezen kan niet schrijven, en wie zijn stenografische teekens niet vlot kan ontcijferen, mag geen aanspraak maken op den titel van stenograaf. Van daar dat een keurig en nauwkeurig stenografisch handschrift allernoodzakelijkst is. Van daar ook de noodwendigheid alle regels stipt te volgen, van daar eindelijk ook, dat het lezen en herlezen zulk een groote plaats in de oefeningen voor eerstbeginnenden moet innemen.

Hiermede is nochtans niet alles over het lezen gezegd. Het lezen leert niet alleen vlot lezen maar tegelijkertijd ook vlot schrijven. Hoe meer de leerling zich in het lezen zal oefenen, hoe vaster de woordbeelden zich in zijn geheugen zullen prenten, hoe sneller zijn geestesoog de woordbeelden zal *zien*, hoe minder tijd er zal

verloopen tusschen het hooren uitspreken der woorden en het neerpennen van hun stenografisch equivalent, en hoe werktuiglijker de hand haar werk op het papier zal verrichten. Lezen geeft dus niet alleen zekerheid in het lezen, maar ook in het schrijven.

In den beginne moet natuurlijk elk woordbeeld gespeld, d.w.z. letter per letter ontleed worden, doch evenals in het gewone schrift erkent men welhaast met één enkelen oogopslag de beelden van een geheel woord: de woordbeelden. Naarmate men hoe langer hoe meer bij wijze van reflex, zonder te moeten spellen, leest, geschiedt het lezen sneller, en bijgevolg het schrijven ook.

Zoo mogelijk leze de leerling steeds *luidop*. Aldus wordt oor en oog gelijktijdig geoefend, en beide zintuigen zullen elkander wederkeerig kunnen steunen. Gebruikt een redenaar b.v. woorden, die de stenograaf reeds dikwerf bij vroegere gelegenheden met luider stem gelezen heeft, zoo zal de fotografie der equivalente woordbeelden des te sneller in de camera obscura van zijn geheugen ontwikkeld worden. Ook het herlezen van gestenografeerde teksten zal hardop beter vlotten, dan indien het lezen slechts met de oogen gebeurt. De praktijk en onze ondervinding bij het onderwijs in de stenografie hebben ons bewezen, dat ook het *oor* een niet te misprijzen bondgenoot van den stenograaf kan zijn.

Indeeling.

DIT stelsel bestaat uit twee trappen : de *onverkorte stenografie*, waarbij alle woorden voluit geschreven worden, en de *metagrafie*, waarbij lange woorden volgens zekere vaste regels verkort worden.

In dit boek houden we ons uitsluitend bezig met de onverkorte stenografie. Er komen echter slechts woorden in voor, die in metagrafie geen verandering meer ondergaan. Wat de grondbeginselen der metagrafie aangaat, we stellen ons voor, die in een volgend werk neer te leggen. Voor het overige zal de leerling zich eerst den inhoud van dit boek moeten eigen maken, alvorens de studie der metagrafie aan te vatten.

De regels der onverkorte stenografie hebben we over 18 hoofdstukken verdeeld. Onder geen voorwendsel mag er tot een volgend hoofdstuk overgegaan worden, zoolang de inhoud van het voorgaande hoofdstuk niet grondig gekend is.

Elke regel wordt slechts éénmaal en zoo beknopt geformuleerd als met de duidelijkheid maar eenigszins

bestaanbaar is. Alle regels zijn evenwel genummerd, wat ons toelaat, waar dit ons wenschelijk of noodzakelijk toeschijnt, naar een of ander voorafgaandelijken regel te verwijzen, met eenvoudig het nummer van bedoelden regel achter het woordbeeld te plaatsen. Aan deze methode hechten we groote waarde, daar ze den leerling tot vergelijken, onderzoeken, redeneeren, nadenken, met één woord tot... zelfwerkzaamheid dwingt. Bovendien worden hem door deze gedurige herhaling de onmisbaarste regels van lieverlede onbewust in het geheugen geprent.

Elk hoofdstuk wordt op zijn beurt in drie deelen verdeeld : I, II en III.

*
* *

Onder I geven we de nieuw aan te leeren teekens op : medeklinkers, klinkers of neusklanken. De pijl naast de teekens wijst aan in welke richting ze moeten geschreven worden. Verder wordt aangeduid hoe de klinkers in het begin en op het einde der woorden met de medeklinkers verbonden worden. Het is van het grootste belang, dat de leerling deze verbindingen *onder diktaat* telkens zoo dikwijls schrijve en herschrijve, totdat elke aarzeling verdwenen zij en de hand haar werk als werktuiglijk verrichte. (1) Eerst dan mag tot II overgegaan worden.

*
* *

Onder II geven we de woordbeelden op, die met het paar nieuwe teekens van elk hoofdstuk kunnen gevormd worden. Al die woordbeelden zonder onderscheid

---

(1) Zooals reeds op blz. 21 gezegd, laat men bij de oefeningen *onder diktaat* punten en accenten weg. Deze gewoonte dient van den beginne aangenomen te worden.

zijn voor den leerling definitieve aanwinsten. Ze ondergaan in metagrafie geen enkele verandering. De leerling schrijve en herschrijve ze *onder diktaat*, leze en herleze ze *luidop*, in alle mogelijke volgorden, totdat wederom de minste aarzeling hetzij in het lezen, hetzij in het schrijven, overwonnen zij.

*
* *

Onder III geven we eindelijk een reeks kleine losse zinnen. Deze moeten telkens, naarmate de studie voortschrijdt, met de losse zinnen der voorgaande hoofdstukken verwerkt worden, zoodat de diktaten steeds voor den leerling een onbekend element in zich bergen. Op die manier zal en kan hij zich niet op zijn geheugen alleen verlaten. Voor het overige is die werkwijze een eerste stap in de richting der praktijk, waar de stenograaf elk oogenblik voor onverwachte woorden of wendingen staat. Men aarzele niet deze diktaten zeer dikwijls, bij steeds nieuwe rangschikking der zinnen, te herhalen. Telkens verzuime men niet het geschrevene te herlezen, hetzij onmiddellijk, hetzij na korte of lange tusschenpoozen, zoodat de leerling langzamerhand niet alleen de beelden van enkele woorden, maar zelfs van gansche zinnen in één enkelen oogopslag zal kunnen lezen. Is dit resultaat bereikt, dan geschiedt het lezen op zijn minst zoo vlug als bij het gewone schrift. Naarmate de leerling vlotter leest, mag ook het tempo der diktaten iets sneller worden, zonder dat er gevaar bestaat de leesbaarheid van het stenografische schrift te schaden.

*
* *

We kunnen niet genoeg aanbevelen van tijd tot tijd de stenografische woordbeelden uit II en III zonder be-

hulp van dit boek of van een woordenboek, door den leerling in gewoon schrift te laten overzetten. Dit is ons bij ondervinding een heilzame oefening gebleken, en daar nu de stenograaf bijna steeds moet eindigen met het overzetten en opstellen in gewoon schrift, vormt dit tegelijkertijd weer een begin van praktijk.

Ook moet de leerling zich van meet af aan gewennen die transcripties *in een minimum van tijd* te verrichten: in de praktijk is stenografisch werk steeds *spoedeischend.* Hoe meer de leerling aan dergelijke oefeningen zal gewend raken, hoe meer hij later tegen de soms moeilijke en ondankbare taak van den snelschrijver zal opgewassen zijn.

*
* *

Ten slotte houden we ons voor alle verstandige op- en aanmerkingen, door wetenschap of ervaring ingegeven, bij al onze ambt- en vakgenooten beleefdelijk aanbevolen.

Antwerpen, 7 Juni 1917.

1e HOOFDSTUK.

I

o = *AA*	O = *OO (ou)*
ȯ = *AAI (ij)*	Ȯ = *OOI*
© = *OE (oei)* = ⊙	
ı = *P*	| = *B*
v	

1. Bij verbindingen van bovengenoemde klinkers en medeklinkers, worden in het begin en op het einde der woorden de klinkers *rechts* van de medeklinkers geplaatst. Aldus :

paa	poo	poe
baa	boo	boe
aap	oop	oep
aab	oob	oeb

2. De *eerste medeklinker* van een woordbeeld staat steeds *op* den regel. De klinker moet zich naar den medeklinker richten.

3. Het *oe*-teeken met den haak in het midden wordt gebruikt in het begin en op het einde der woordbeelden. Het *oe*-teeken met het punt in het midden wordt gebruikt in het midden der woordbeelden.

4. Daar ten opzichte van alle medeklinkers de stand van den klinker *aai (ij)* dezelfde is als die van aa, en de stand van ooi dezelfde is als die van *oo (ou),* zoo worden deze standen in de tafels onder I van elk hoofdstuk niet afzonderlijk aangeduid.

II

ah, ha.	ba, bah.	hop, hoop.
ooi, hooi.	baai, bij, bei.	pap, paap.
hoe.	bouw.	pijp.
pa.	boe, boei.	pop, pope.
paai, pij.	hap, aap.	papa.
pauw.	ijp.	opbouw (obou), hobo.

5. Zooals uit bovenstaande voorbeelden blijkt, kunnen woorden van verschillende beteekenis soms hetzelfde woordbeeld hebben, omdat ze nagenoeg of geheel en al op dezelfde manier uitgesproken worden. Dit kan evenwel geen aanleiding tot verwarring voor den stenograaf zijn, omdat woorden zelden of nooit afzonderlijk uitgesproken worden. Het taalverschijnsel der

homoniemen in het gewone schrift is voor het overige genoeg bekend, opdat we hierover verder zouden moeten uitweiden.

III

Bij papa. Hop, aap! Hoe, papa? Hoop hooi. Bob, bij papa! Ho, papa!

2e HOOFDSTUK.

I

— = *T*	—— = *D*

6. Bij verbindingen der ronde klinkers uit het 1e hoofdstuk met de bovengenoemde medeklinkers, worden in het begin en op het einde der woorden de klinkers *boven op* de medeklinkers geplaatst. Aldus :

taa	too	toe
daa	doo	doe
aat	oot	oet
aad	ood	oed

7. De stand der ronde medeklinkers tusschen twee medeklinkers, die onder elkander een hoek vormen, is *buiten den hoek*.

8. Vormen de twee medeklinkers in zulk geval geen hoek, zoo hebben de ronde klinkers zich naar den

voorafgaanden medeklinker te richten, volgens den stand in de tafels onder I van elk hoofdstuk aangeduid.

II

4) taai, tij.
dij.
touw.
do, douw.
4) tooi.
dooi.
toe.
doe.
at, had-t, haat.
hadde.
aait.
aaide, heide.
oud, hout, houd-t.
ode, oude.
4) ooit.
hoed.
hoede, hoedde.
7) pad.
2) tap.

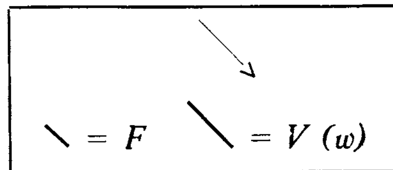
pot, poot.
5) bot, bod, boot, bood.
bad, baat.
2) dop, doop.
bijt.
3) boet.
2) tapijt.
toepad.
bijpad.
opbod (= obot).
8) tijd.
dat, daad.
tooit.
dot, dood-t.
3) doet.
auto, Otto.
Ada.
8) hooitijd.
oudheid.

III

Houd dat bij. Doet hij dat ? Oude tapijt. Hoe hij dat doet ? Oude hoed. Doe toe. Oude tijd. Doe dat. Dood hout. Hij had hoop. Doet hij dat ooit ? Hoop hout. Dat doet hij ! Hoe oud ? Hij had tijd. Hoe dat ? Hoe hij dat doet !

3e HOOFDSTUK.

I

9. Bij verbindingen der ronde klinkers uit het 1e hoofdstuk met de bovenstaande medeklinkers, worden de klinkers in het begin en op het einde der woorden *rechts* van de medeklinkers geplaatst. Aldus:

faa	foo	foe
vaa	voo	voe
aaf	oof	oef
aav	oov	oev

II

fa.

4) fooi.

foei.

we.

waai, wei.

vouw, wou.

woei.

af.

of, hof.

hoef.

have.

hoeve.

7) boef.

feit, fijt.

fout.

vat, wat.

waait, wijd.

vod, woud.

voet, voed-t, woed-t.

2) dof, doof.

doove

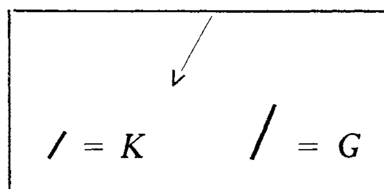
doofheid.

III

Tap dat vat af. Hoed af! Vouw toe. Wat doet Otto? Foei, Ada! Ho, wat doofheid! Wat haat voedt hij! Otto vat hoop. Wat wou hij? Wat oude vod! Toepad of bijpad. Wat baat dat!

4e HOOFDSTUK.

I

10. Bij verbindingen der ronde klinkers uit het 1e hoofdstuk met de bovenstaande medeklinkers, worden de klinkers in het begin en op het einde der woorden *rechts* van de medeklinkers geplaatst.
Aldus :

kaa	koo	koe
gaa	goo	goe
aak	ook	oek
aag	oog	oeg

II

kaai, kei.
kou.
koe.
ge.
ga.
gauw, gouw.
aak, haak.
ijk, eik.
hok, ook.
hoek.
ach, haag.
och, oog, hoog.
8) kaak.
kijk.
kok, kook.
koek.
koekoek.
7) kap, kaap.
kop, koop.
2) kopij.
7) pak.
pok, pook.
2) koepok.
koevoet.
kat.

kot, koud, kout.
tak, taak.
tijk.
tijg.
kaf.
kijf.
kof.
fok.
gaap.
bak, baak.
tabak.
bok.
boycott.
boog.
boeg.
7) gat, gaat.
agaat.
geit.
hoogheid.
God, goot, goud.
goed.
2) dak.
dijk.
dok, dook.
doek.

dag.	vak, vaak, waak.
dog, doch.	bouwvak.
toch, toog.	wijk.
toga.	vaag, waag.
gaf, gaaf.	voeg-e.

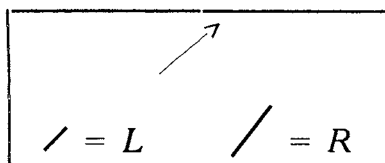
III

Ga toch. Hoog bod. Oude dag. Oude God. Koud bad. Goed boek. Oude wijk. Bij dag. Ook goed. Hooge eik. Vage hoop. Gaaf hout. Hooge hoed. Kijk toe.

Hooge top. Pijp tabak. Hooge oudheid. Vijf voet hoog. Hooge tak. Gaat ge toch ? Otto had vaak. Hoe gaat ge ? Wat doet ge ? Doe dat ook. Kap dat touw af. Doe dat boek toe. Bij hooge tij. Hoe dat toch toegaat ! Dat gaf hij toe. Wat ge ook doet, doet hij.

5e HOOFDSTUK.

I

11. Dit zijn de eenige rechte medeklinkers, die van *onder naar boven* getrokken worden.

12. Bij verbindingen der ronde klinkers uit het 1e hoofdstuk met de bovenstaande medeklinkers, worden de klinkers in het begin en op het einde der woorden *links* van de medeklinkers geplaatst. Aldus :

laa	loo	loe
raa	roo	roe
aal	ool	oel
aar	oor	oer

II

la.
ra.
lauw.
rauw, rouw.
laai, lij, lei.
raai, rij, rei.
looi.
rooi.
loei.
roe, roei.
al, hal, aal, haal.
aar, haar.
ijl, heil.
hol.
oor, hoor.
8) lol.
rol.
laar.
raar.
loer.
roer.
7) lap.
loop.
rap, raap.
rijp.
roep.
7) pal, paal.
bal, baal.
pol, pool.
pijl, peil.
bijl.
poel.
boel.
paar.
bar, baar.
boor.
boer.
7) lat, laat, laad-t.
rat, rad, raad-t.
lot, loot, lood.
rot, root, rood.
laait, lijd, leid.
rijd, rijt.
7) tal, taal.
dal, daal.
tol.
dol, dool.
doel.
toer.
daar.

dor.
7) laf, laaf.
raaf.
lijf.
rijf.
lof, loof.
roof.
loef.
7) foor.
vaar, waar, war.
val, wal.
vol, wol.
vijl, veil, wijl.
voel, woel.
lak, laak.
raak.

lijk.
rijk, reik.
lok, look.
rok, rook.
kaal.
kol, kool.
kar.
koor.
koel.
7) lag, lach, laag.
rag.
log, loog.
rogge.
gal.
geil.

---

12) prij.
blij.
fraai.
vrij.
klei.
blauw.
trouw.
flauw.

12) vrouw.
klauw.
plooi.
prooi.
bloei.
groei.
allooi.

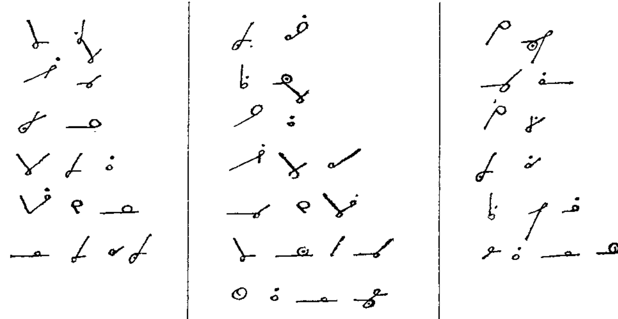
---

8) Laura.
aurora.
7) Paula.
aloud.
galei.
lakei.
vallei.
tarra.
lava.
olijf.
eiloof.
ooievaar.
kabaal.

vocaal.
bokaal.
bijlage.
bijval.
toelage.
toeloop.
toeval.
doolhof.
galop.
laagheid.
lafheid.
rapheid.
dolheid.

III

Rappe kat. Hooge raad. Laffe daad. Flauwe hoop. Kale kop. Volle galop. Hoor toe. Laat af. Dor hout. Laat toe. Ware doolhof. Vol gal. Lage taal. Baal wol. Dat raadt hij af. Hoog of laag. Bloei of groei.

Hoog peil. Rauw ei. Koele dauw. Dorre heide. Bij toeval. Rijke taal. Hooge toelage. Goed allooi. Wat bijval! Waar gaat hij? Goed heil! Rijpe, volle aar. Vrij of dood. Dat gaat al goed. Dal of vallei. Bij lage tij. Laat hij dat toe? Wat doet ge daar? Hoe hij dat toelaat!

6e HOOFDSTUK.

I

= *UU* = *UI* = *EU*

13. De standen, zooals hierboven aangeduid, gelden enkel voor het geval dat we deze klinkers *afzonderlijk* willen voorstellen.

14. Bij verbindingen der bovenstaande klinkers met de medeklinkers uit de voorgaande hoofdstukken, houde men zich in het begin en op het einde der woorden aan volgende tafel.

puu	tuu	fuu	kuu	luu
pui	tui	fui	kui	lui
peu	teu	feu	keu	leu
uup	uut	uuf	uuk	uul
uip	uit	uif	uik	uil
eup	eut	euf	euk	eul

15. De lange medeklinkers *(b, d, v-w, g, r)* hebben we ter wille van een gemakkelijker overzicht, in bovenstaande tafel weggelaten. Daar hun verbinding met klinkers of neusklanken op dezelfde manier gebeurt als met de korte medeklinkers *p, t, f, k, l,* zullen we dit in de tafels der volgende hoofdstukken blijven doen.

16. Valt *u, ui, eu,* tusschen twee medeklinkers, zoo geschiedt de verbinding, zoo mogelijk, zonder een hoek te vormen.

17. Is zulk een hoek onvermijdelijk, zoo wordt hij gevormd met den medeklinker die op *u, ui, eu,* volgt.

II

13) u, uw.	huid.	ruw.
ui.	huif	lui.
14) pui.	huik.	hul.
15) bui.	Hugo.	uil, huil.
beu.	huig.	heul.
14) heup.	heug.	uur, huur.
ut, hut.	luw.	Europa.

16) put.	16) puik.	16) luid.
buit.	buk.	ruit.
tuba.	buik.	tuil.
kuip.	beuk.	duur.
Cuba.	buig.	deur.

17) duit, duidt	vuig.	ruig.
guit.	bul.	leuk.
tuk.	buil.	reuk.
tuig.	beul.	kuil.
duig.	buur.	gul.
teug.	luk.	kuur.
vul.	ruk.	guur.
vuil.	rug.	keur.
vuur.	luik, Luik.	geur.
kuch.	ruik.	ruil.

III

Hooge huur. Dure tijd. Gulle lach. Hooge rug. Holle kuch. Vol vuur. Ruwe huid. Deur toe. Volle teug. Hooge beuk. Puike waar. Houd u goed. Luk of raak. Buk u wat. Dat hout vat vuur. Hij raadt u dat af. Keur lafheid af. Otto gaat bij Hugo. Papa, vul uw pijp. Wat doet hij dat leuk!

7e HOOFDSTUK.

I

◠ = *J*	◠ = *SCH*

18. Bij verbindingen van bovenstaande medeklinkers met de ronde medeklinkers uit het 1e hoofdstuk, worden deze in het begin en op het einde der woorden *binnen in* den halven cirkel geplaatst.

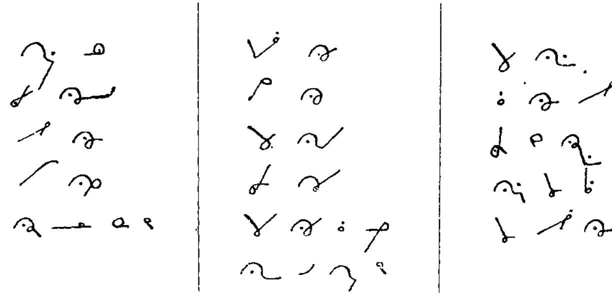
19. Bij verbindingen van bovenstaande medeklinkers met de kwartcirkelklinkers uit het 6e hoofdstuk, worden deze klinkers bij het begin der woorden binnen, en op het einde der woorden buiten den halven cirkel geplaatst.

jaa	joo	joe	juu	jui	jeu
schaa	schoo	schoe	schuu	schui	scheu
aaj	ooj	oej	uuj	uij	euj
aasch	oosch	oesch	uusch	uisch	eusch

18) ja.
scha.
jij.
schei.
jou, jouw.
schouw.
ju.
schuw.
7) jota.
schat, schaad-t.
schaduw.
schot, schoot, schout.
schaf, schaaf.
schavot.
schoof.
Java.
schaak.
schok.
2) Jacob.
7) jaag.

joeg.
schal, schaal.
schol, school.
schooluur.
jaar.
schaar.
schor, schoor.
8) schap, schaap.
schop.
16) schut, schudt, schuwt
schuit.
schavuit.
17) schup.
schuif.
juk.
jeuk.
juich.
schuil.
schuilhoek.
schuur.
scheur.

III

Goed jaar. Ruwe schok. Boef of schavuit. Volle schuur. Koele schaduw. Hij schoot raak. Hooge schouw. Raak schot. Hoe oud schat ge Jacob? Volle schuit. Vrije school. Schudt uw juk af! Wat rijke schat! Juich toe! Schaaf dat hout af. Waar school hij toch? Schuif wat bij.

8e HOOFDSTUK.

I

ᵕ	=	*EE*

20. De stand, zooals hierboven aangeduid, geldt enkel in geval we den klinker *afzonderlijk* willen voorstellen.
21. Bij verbindingen van bovenstaanden klinker met de medeklinkers uit de voorgaande hoofdstukken, houde men zich (wat begin en einde der woorden betreft) aan volgende tafel.

pee	tee	fee	kee	lee	jee
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
eep	eet	eef	eek	eel	eej
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

22. De verbinding met *sch* geschiedt op dezelfde wijze als met *j*. Daarom laten we, ter wille van een gemakkelijker overzicht, dit teeken *sch* in bovenstaande tafel, en die der volgende hoofdstukken, weg. Zie ook 15.
23. Valt *ee* tusschen twee medeklinkers, zoo geschiedt de verbinding, zoo mogelijk, zonder een hoek te vormen.
24. Is zulk een hoek onvermijdelijk, zoo wordt hij gevormd met den klinker, die op *ee* volgt. Daarbij wordt het halfcirkeltje van *ee*, zoo mogelijk, steeds onder- of achterwaarts gedraaid, zooals dit op het einde der woorden geschiedt.

25. Slechts in uitzonderlijke gevallen waar dit onmogelijk blijkt, is het geoorloofd het halfcirkeltje van *ee* boven- of voorwaaarts te richten.

II

20) eeuw.
thee.
fee.
leeuw.
schreeuw.
tree.
vree.
vee, wee.
ebbe.
eet, eed, heet.
hef.
Eva.
hek.
heg, egge.
eega.
el, hel.
held.
8) heelal.
eer, heer.
heraut.

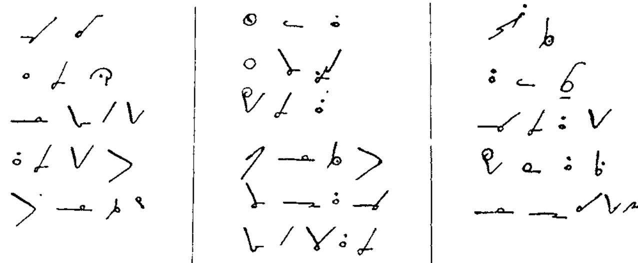
23) bel.
beer.
per, peer.
reep.
dek.
deeg.
week.
veeg, weeg, weg.
leef.
leve.
fel.
ver, veer, weer.
vel, veel, wel.
veelal.
hoeveel.
hoeveelheid.
hoever.
keel.
geel.
keer.
lek, leek.
leg, leeg.
schel, scheel.
scheer.

24)	web.		tel, teel.
	weef.		ter, teer.
	deed.		deel.
	debat.		deer.
	pek.		leer.
	bek, beek.		leerrijk.
	keek.		veeleer, weleer.
	gek.		schep, scheep.
	gekheid.		scheef.

25)	let, leed.		beef.
	palet.		ophef.
	red-t, reed, reet.		vet, wet, weet.
	bed.		weduwe.

III

Week hart. Leer wel. Leeg vat. Vet vee. O wee! Felle kou. Goed weer. Gekke kuur. Scheel oog. Dure eed. Doe wel. Keer weer. Veel ophef. Leerrijk boek. Verre hoop. Kop thee.

Teer hart. Hoe heet hij ? Dat weet ge wel. Hij heet Hugo. Wat deed hij daar ? Weet ge waar hij gaat? Hij gaat scheep. Hij gaat ver weg. O wat gekheid ! Dat deed haar veel leed. Hoeveel houdt hij bij? Leg dat boek weg. Weeg dat pak af. Daar gaat hij weer. Hoever gaat hij ?

9e HOOFDSTUK.

I

= S   = Z

26. Bij verbindingen van bovenstaande medeklinkers met de reeds behandelde klinkers uit de vorige hoofdstukken, houde men zich, wat begin en einde der woorden betreft, aan volgende tafel : Men vergelijke daarbij 18 wat de ronde klinkers, 19 wat de kwartcirkelklinkers, en 21 wat den halfcirkelklinker *ee* aangaat.

saa	soo	soe	suu	see
zaa	zoo	zoe	zuu	zee
aas	oos	oes	uus	ees
aaz	ooz	oez	uuz	eez

27. De verbindingen van *s* en *z* met *ui* en *eu* geschieden op dezelfde wijze als met *uu*, reden waarom wij *ui* en *eu* in bovenstaande tafel niet meer afzonderlijk opnemen. Om dergelijke reden geschiedt dit ook niet meer bij de nog te behandelen medeklinkers. Zie ook 4 en 22.

II

ze.
saai.
zaai, zei.
zoo, zou.
zee.
hoezee.

as, als, asch, aas, haas.
ijs, eisch, hijsch.
os, hoos.
huis.
heusch.
heesch.

8) pas.
poos, paus.

pauze.
bas, baas.

bos, bosch, boos.

7) sap.
soep.
zijpad.
zak, zaak.
bijzaak.
zoek.
sage.
zag, zaag.
kas, kaas.
kassei.
koos, kous.
lokaas.

zat, zaat, zaad.
zot, zout.
soda.
was, wasch, vaas, waas.
vijs, wijs, wijze.
wijsheid.
boosheid.
vos, voos.
zal, zaal.
vazaal.
zeil.
Sarah.

7) sol.
zool.
zoel.
huzaar.
bazaar.
los, loos.
loosheid.

lasso.
talloos.
doelloos.
kolos.
paleis.
zooveel.
helaas,

---

16) Zuid.
thuis.
17) bus.
buis.
kus.

kuisch.
keus.
zuil.
zuur.
leus.

---

23) les, lees.
leeszaal.
taalles.
zeg, zege.
zeep.
24) pees.
bes.
vees, wees.
cel.

cello.
zeel.
zeer.
hoezeer.
zeeroof.
zeerob.
zeeraad, zeerat.
zeeleeuw

III

Eivolle zaal. Looze vos. Heesche keel. Vrije keuze. Schol ijs. Booze haat. Wijze raad. Oude sage. Booze fee. Zoel weer. Vooze raap. Volle zee. Doellooze taak. Oude wijsheid. Wijze les.

Hij weet zeer veel. Sarah houdt goed huis. Ge zijt zeer rijk. Wat zou dat ? Herhaal uw les. Zeg haar dat. Leer uw les wel. Waar zijt ge al? Laat dat touw los. Hak dat ijs los. Hugo keek zuur. Hij was goed bij kas. Zoo koud als ijs. Zoo rood als vuur. Zoo taai als leer.

10e HOOFDSTUK.

I

= *IE*

28. De stand, zooals hierboven aangeduid, geldt enkel voor het geval dat de klinker *afzonderlijk* zou moeten voorgesteld worden.
29. Bij verbindingen van bovenstaanden klinker met de medeklinkers uit de voorgaande hoofdstukken, houde men zich, wat begin en einde der woorden betreft, aan volgende tafel.

pie	tie	fie	kie	lie	jie	sie
iep	iet	ief	iek	iel	iej	ies

30. De verbindingen met *z* geschieden op dezelfde wijze als met *s*, reden waarom we in bovenstaande tafel het *z*-teeken weglaten, en dit ook in de tafels der volgende hoofdstukken zullen doen. Zie ook 15 en 27.
31. Valt *ie* tusschen twee medeklinkers, zoo geschiedt de verbinding, zoo mogelijk zonder een hoek te vormen.
32. Is zulk een hoek onvermijdelijk, zoo wordt deze gevormd met den medeklinker die op *ie* volgt. Daarbij draaie men het halfcirkeltje van *ie*, zoo mogelijk, steeds boven- of voorwaarts, zooals dit op het einde der woorden geschiedt.

33. Slechts in uitzonderlijke gevallen waar dit onmogelijk blijkt, is het geoorloofd het halfcirkeltje van *ie* onder of achterwaarts te richten.

II

wie.
kieuw.
zie.
passie.
koffie.
olie.
lelie.

Juli, jullie.
hitte.
Ida.
idee.
hiel.
Ier, hier.
ivoor.
Isabella.

---

31) git, giet.
dik.
wik, wiek.
wig, wieg.
kil, kiel.
kilo.
gil.
gier.
lig, lieg.
leelijk (=lelik).

ziek.
pilaar.
bil.
pil.
rib, riep.
lieg.
vil, wil, wiel.
wielas.
bier.
fier.
vier, wier.

31)	schil.		schier.
	schielijk(=schilik)		polis.
	bisschop.		politie.
	lis, lisch.		

---

32)	bid-t, bied-t.	lid, lied, liet.
	vit, wit.	rit, riet, ried.
	David.	ril.
	dier.	schip, schiep.
	gis.	schiet.
	logisch.	schik.
	ibis.	ziel.
	zit, ziet, zied-t.	sier.
	visch, vies.	zier.
	kies, kiesch.	hussier (=usir).
	kieschheid (=kiseit)	vizier.
	til.	sieraad (=sirat).

---

33) diep.
dief.

III

Wie weet ! Kiesche zaak. Leelijke fout. Fiere leus. Diepe kuil. Vrije wil. Dorre ziel. Lief sieraad. Dikke huid. Baal koffie. Trouw dier. Vat bier. Wat herrie ! Diepe rouw. Houd u fier !

Lage ziel. Vier kilo koffie. Wie doet dat ? Ziet goed toe. Hij doet wat hij wil. Wie weet waar hij gaat ? Dat schip lag diep. Dat hij zegge wat hij wil. Liza liep zoo hard dat ze viel. Ze ziet zoo rood als vuur.

11e HOOFDSTUK.

I

↓	= *M*

34. Bij verbindingen van bovenstaanden medeklinker met de reeds behandelde klinkers, houde men zich, wat begin en einde der woorden betreft, aan volgende tafel. Zie daarbij 18 voor de ronde klinkers, 19 voor de kwartcirkelklinkers, 21 en 29 voor de halfcirkelklinkers.

maa	moo	moe	muu	mee	mie
aam	oom	oem	uum	eem	iem

II

me.	moe, moei.	ham.
maai, Mei.	meeuw.	om, oom.
mooi.	mi.	hem.

---

8) mat, maat.	mijd, mijt, meid.	mot, mout.
	moet, moed.	

---

7) mop.
bom, boom.
Boma.
meiboom.
tam.
dam, Dame.
Adam.
toom.
dom.
domoor.
faam.
kam.
lichaam.
kom.

mak, maak.
koma.
mag, maag.
moka.
mal, maal.
Malaga.
Maleisch.
mijl.
mol.
maar.
Marokko.
moraal.
lam.

lama.
lijm.
loom.
kolom.
ram, raam.
rijm.
room, Rome.
roem.
schaam.
som.
mom.
mommie.
mama.
mammoet.

---

16) puim.
17) duim.
mug.

mul.
muur.
muil.

luim.
ruim.
schuim.

---

23) veem.
tem.
thema.
leem.

24) meel.
meer.
meet, meed.
komeet.

---

31) riem.	kim, kiem.	familie.
moeilijk (=moeilik)	Emiel.	mier.
	militie.	schim.

35. In uitzonderlijke gevallen, waar de *toonlooze e* in het midden der woorden valt, wordt deze klank voorgesteld door een zeer klein cirkeltje of puntje, b. v.

= adem.

III

Mooi boek. Volle maat. Moeilijke taak. Schaam u. Wat domoor! Schep moed. Oud Rome. Hooge boom. Laat me los. Kom bij me. Leege maag. Lam lichaam. Ruime keuze. Mat goud.

Moeilijk thema. Hooge muur. Mat goud. Maleische taal. Arabische gom. Dat gaat me. Zijt ge moe? Ruim dat weg. Emiel eet pas om 6 uur. Schep wat adem. Faam of roem. Moeilijk gaat ook.

12e HOOFDSTUK.

OVER DE NEUSKLANKEN.

36. *Klinker + n of g = neusklank,*
dit wil zeggen, dat als neusklanken worden beschouwd alle klinkers die in het gewone schrift door *n* of *ng gevolgd* worden, b.v. in *aanvang, ingeving, onmondig*, enz.

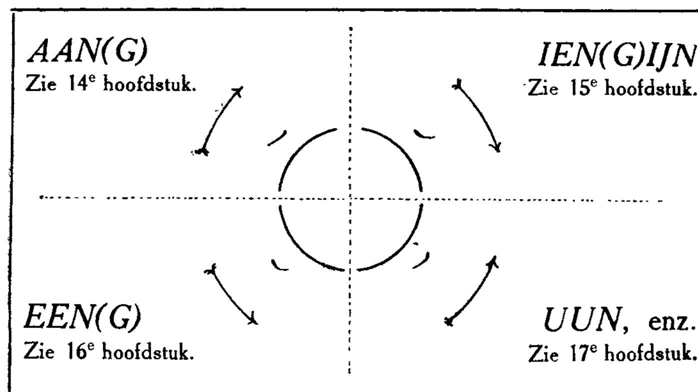
37. Deze neusklanken worden voorgesteld door kwartcirkeltjes van omtrent een derde van het *uu*-teeken.

38. Zonder toonteeken (accent) stellen die kwartcirkeltjes den doffen neusklank *en* voor, zooals in ar*en*d, loop*en*, enz. Zie verder 13e hoofdstuk.

39. Bij middel van toonteekens (*accent aigu* of *accent grave*) kunnen deze kwartcirkeltjes gevocaliseerd worden. Een overzichtelijk beeld van de wijze waarop dit geschiedt geeft het nevenstaande *Wiel der Neusklanken*.

De pijlen geven de richting aan, waarin de neusklanken (die hier opzettelijk vergroot zijn) moeten getrokken worden, wanneer het er op aan komt ze afzonderlijk voor te stellen, b.v. in de woordjes *aan, in, een, hun*. Door hun bizonderen, vasten stand worden deze vier woordjes genoeg gekenschetst, zoodat het plaatsen der toonteekens daar overbodig is. Zie verder voor elk der vier groepen van neusklanken het 14e 15e, 16e en 17e hoofdstuk.

WIEL DER NEUSKLANKEN.

13e HOOFDSTUK.

I

⸌	= *EN* (dof)

40. Deze neusklank komt in het begin der woorden niet voor.

41. Bij verbindingen met de reeds behandelde medeklinkers, houde men zich, wat het einde der woorden betreft, aan volgende tafel :

pen	ten	fen	ken	len	jen	sen	men
(	⌣	\	(	⁄	∩	∪	(

42. Valt deze neusklank tusschen twee medeklinkers, zoo geschiedt de verbinding op dezelfde wijze als met het *uu*-teeken. Zie 16 en 17.

43. Sommige woorden eindigen op twee elkander volgende neusklanken, b.v. rek*enen*. In zulke gevallen voege men den tweeden neusklank derwijze aan den eersten, dat geen hoek, doch een licht kronkelend lijntje gevormd wordt.

mijn (=m'n).
zijn (=z'n).
1) open, hopen.
6) aten, haten.
ouden, houden.
hoeden.
7) doopen.
bakken, baken.
palen.
polen, Polen.
paren.
loopen.
roepen.
dalen.
doolen.
vallen, wallen.
voelen, woelen.
laken.
lagen, lachen.
raken.
rooken.
kolen, koolen.
schaven.
scharen.
zakken, zaken.

wassen, wasschen.
komen.
mogen.
malen.
molen.
8) rollen.
loeren.
schapen.
schoppen.
9) haven.
oven, hoven.
10) haken.
oogen, hoogen.
12) allen, hallen, halen.
aren, haren.
ooren, hooren.
14) huilen.
heulen.
16) duren.
17) lukken.
keuken.
kuren.
keuren.
vullen.

schuiven.
toejuichen.
21) eten.
Eden, heden.
effen, heffen.
even.
eeren, heeren.
23) bellen.
dekken.
wegen.
wekken.
leven.
keeren, keren.
scheren.
leggen.
lezen.
zeggen.
temmen.
24) tellen, teelen.
deelen.
deeren.
scheppen, schepen.
beven.
wezen.
26) azen, hazen.
eischen, hijschen.
31) wikken.
wiegen.
liggen, liegen.
lippen, liepen.
willen, wielen.
32) tillen.
kiezen.
gissen.
rillen.
schikken.
kiemen.
34) amen.

42-16) avond.
arend.
passend.
42-17) leugens.
Rubens.
hazenpad.

---

43) openen.	effenen.	rekenen.
heropenen.	teekenen.	loochenen.
oefenen.		zegenen.

III

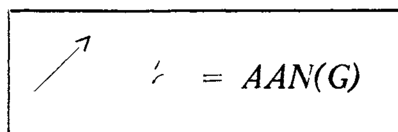
Maat houden. Aren lezen. Zakken rollen. Zee kiezen. Moed scheppen. Dieren temmen. Moppen tappen. Hout hakken. Koeken bakken. Koffie malen. School maken. Koren maaien. Haat zaaien. Bier tappen. Adem scheppen. Boeken lezen. Om hulp roepen. Goed leeren lezen. Dat zal lukken. Tabak rooken. Huizen koopen.

Open oogen. Doelloos leven. Leemen hut. Open hart. Leerrijke boeken. Heete kolen. Gekke kuren. Hooge toren. Diep adem halen. Twaalf jaar tellen. Zijn familie liefhebben. Kiezen of deelen. Open hof houden. Eigen roem zoeken. Zijn Paschen houden. Zijn zakken vullen. Zijn lessen herhalen. Bij avond. Wat wil dat zeggen ? Hoop doet leven.

Wegen effenen. Scholen heropenen. Zijn hart openen. Goed leeren rekenen. Alle deuren openen Uw familie zal u zegenen. Gij moet u goed oefenen. Dat wil hij teekenen. Zou hij dat loochenen ?

14e HOOFDSTUK.

I

44. De stand van dezen neusklank, zooals hierboven aangeduid, geldt enkel wanneer we dien *afzonderlijk* willen voorstellen. Zie ook 39.

45. Bij verbindingen van dezen neusklank met de reeds behandelde medeklinkers, houde men zich, wat begin en einde der woorden betreft, aan volgende tafel :

paan	taan	faan	kaan	laan	jaan	saan	maan
aanp	aant	aanf	aank	aanl	aanj	aans	aanm

46. Valt deze neusklank tusschen twee medeklinkers, zoo geschiedt de verbinding op dezelfde wijze als met het *uu*-teeken. Zie 16 en 17.

47. In woorden, waarin een klinker gevolgd wordt door *mp* of *mb*, wordt die *klinker* + *m* als neusklank beschouwd, b. v. d*am*p (=d*an*p), l*am*p (=l*an*p).

II.

44) aan, haan.
45) pan.
Japan.
ban, baan, bang.
tang.
staan.
kan.
pelikaan.
gaan, gang.
laan, lang.
plan.
slaan, slang.
rang.
voorrang.
traan.
drang.
frank.
kraan.
graan.
zang, zaan.
man, maan.

aanpakken.
aanpassen.
aanpalen.
hand, hangt.
aantal.
aandeel.
hanteeren.
handhaven.
aanvang.
aanvallen.
aangaan.
aankijken.
aankomen.
aangapen.
aanlokken.
aanleggen.
aanleeren.
aanraken.
aanroepen.
aanjagen.
aanslaan.

46-16) pand.
band, bant. baant.
want, wand, waant.
olifant.
bank.
eiland.
land.
Holland.
Zeeland.
Roelandt.
landouw.
schand.
rand.
thans.

46-17) tand, taant.
kant.
dank.
lans, langs.
balans.
langzaam.
mant, maant, maand.
rank.
kans.
gans, gansch.
rangschikken.

47) damp.
kamp.
lamp.
ramp.
schamp.

---

43) banen, bannen.
tanen, tangen.
vanen, vangen.
aanvangen.
gangen.
rangen.
zangen.

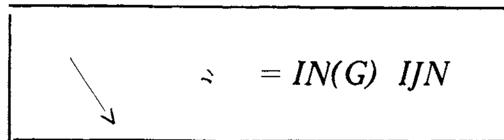
III

Bange tijd. Langzame gang. Holle tand. Lange gang. Leege mand. Wapenen hanteeren. Houdt aan. Talen aanleeren. Boeken rangschikken. Pal staan. Mank gaan. God aanroepen. Visch vangen. Hoeden aanpassen. Langzaam eten. Vuur aanjagen. Graan aankoopen. Wegen banen. Vijf uur gaans. Aan wal komen. Om zeep gaan.

Wat u aangaat. Ik zal handhaven. Aan land komen. Zijn handen wasschen. Zijn weg gaan. We danken u zeer. Zijn eigen gangen gaan. Wat gaat me dat aan ! Kant noch wal raken. Dat schip gaat aanleggen. Hij kan u zoo raar aankijken. Dat ware bange dagen. Langs hier of langs daar. Wat kan hij aanvangen ? Dat zal wel gaan.

15ᵉ HOOFDSTUK.

I

48. De stand van dezen neusklank, zooals hierboven aangeduid, geldt enkel, wanneer we dien *afzonderlijk* willen voorstellen. Zie ook 39.

49. Voor de verbindingen van dezen neusklank met de reeds behandelde medeklinkers, houde men zich (wat begin en einde der woorden betreft) aan volgende tafel.

pien	tien	fien	kien	lien	jien	sien	mien
ienp	ient	ienf	ienk	ienl	ienj	iens	ienm

50. Valt deze neusklank tusschen twee medeklinkers, zoo geschiedt de verbinding op dezelfde wijze als met het *uu*-teeken. Zie 16 en 17.

II

48) in.
49) pin, pijn.
roeping.
tin.
zitting.
ding.
lading.
inleiding.
loting.
tijding.
fijn.
win, wijn.
kin.
schikking,
ging.
ligging.
lijn.
klein.
paling.
rilling.
veiling.
woeling.
herhaling.

brein.
trein.
schijn.
aanschijn.
maneschijn.
sein.
zin, zien, zing, zijn.
waanzin.
aanzien.
kiezing.
aanwijzing.
inpakken.
einde, heinde.
indammen.
indien.
invoer.
ingang.
inlasschen.
inlijven.
inzage.
inzakking.
inzien.

50-16) bind.
vind-t. wind, wint.
pink.
lint.

50-17) tint.
kind.
zink.
zinken.

---

43) binnen.
dienen, dingen.
winnen, vinnen, vingen.
inwinnen.
gingen.
pogingen.
linnen.
schijnen.
seinen.
zinnen, zingen.
minnen.

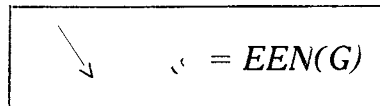
III

Oppassend kind. Volle lading. Fiere houding. Zitting houden. Pint bier. Zinken dak. Lange inleiding. Koffie invoeren. Waren inpakken. Bij herhaling. Oude wijn. In zee gaan. In eere houden. Fijne lui. Rein leven. Zijn wijn doopen. Veel wind maken. Wind zaaien. Land inlijven.

Kolommen invullen. Klein maar rein. Hugo zingt ook zeer goed. In twee dagen kan hij hier zijn. Hooge boomen vangen veel wind. Tijd winnen. God dienen. Pak fijn linnen. Binnen acht dagen. Ida kan mooi zingen. Tijd inwinnen. Bange dagen vingen aan.

16e HOOFDSTUK.

I

51. De stand van dezen neusklank, zooals hierboven aangeduid, geldt enkel voor het geval we dien *afzonderlijk* voor te stellen hebben. Zie ook 39.

52. Bij verbindingen van dezen neusklank met de reeds behandelde medeklinkers, houde men zich, wat begin en einde der woorden betreft, aan volgende tafel.

peen	teen	feen	keen	leen	jeen	seen	meen
eenp	eent	eenf	eenk	eenl	eenj	eens	eenm

53. Valt deze neusklank tusschen twee medeklinkers, zoo geschiedt de verbinding op dezelfde wijze als met het *eu*-teeken. Zie 16 en 17.

51) hen, een, heen.	leen.
52) pen.	alleen.
ben, been.	scheen.
teen.	zeng.
steen.	men, meen, meng.
den, Deen.	eend.
wen, ween.	eens.
ken.	engelen.
geen, gene.	Engeland.

53-16) zend.	wensch.
53-17) tent.	wenschen.
kent.	mengel.
Gent.	mengelen.
agent.	mengeling.
denk.	47) demp.
denken.	dempen.
wenk.	kemp.
wenken.	Kempen.

---

42) pennen.	dennen.	kennen.
beenen.	wennen, weenen.	leenen.
teenen.		mennen, mengen.

III

Ga heen. Diep denken. Eenzame weg. Koffie inschenken. Een lezing houden. Een weg inslaan. Ik ken mijn les. Een wensch uiten Hij had geen tijd. Hij kent hem goed. We denken aan u alleen. Daaraan wil hij een einde maken. Een huis in aanbouw. We meenen wat we zeggen. Denk er maar eens om. Doof aan één oor zijn. Een huis huren. Een vak leeren.

Beenen maken. Hij zal me leeren kennen. Dat zal hij als een fout aanrekenen. We kennen hem zeer goed. Men kan geen twee heeren dienen. Hij wou me dat boek wel leenen. Ge moet u daaraan wennen. Wijn mengen. Een lied zingen. Een zitting openen. Heete tranen weenen. Een wet indienen. Een wagen mennen. Een moor willen wasschen. Een baken in zee. Hij went veel pogingen aan. Men moet zaaien, wil men maaien.

17ᵉ HOOFDSTUK.

I

= *ON, OEN, UN(UIN)*

54. De stand van deze neusklanken, zooals hierboven aangeduid, geldt enkel voor het geval dat we ze *afzonderlijk* hebben voor te stellen. Zie ook 39.

55. Bij verbindingen van een dezer neusklanken met de reeds behandelde medeklinkers, houde men zich, wat begin en einde der woorden betreft, aan volgende tafel.

poon	toon	foon	koon	loon	joon	soon	moon
oonp	oont	oonf	oonk	oonl	oonj	oons	oonm

56. Valt een dezer neusklanken tusschen twee medeklinkers, zoo geschiedt de verbinding op dezelfde wijze als met het *eu*-teeken. Zie 16 en 17.

II

54) hoon, hun.
55) puin.
tong, toen, tuin.
boon.
doen, dun, duin.
won, woon.
kon, koen.
gun.

jong.
schoon, schoen.
zon, zoon, zoen.
Antoon.
onthaal.
onmin.
honger.
baron.

56-16) punt, pond.
bond, bont.
lont.
toonloos.
rond, rund.
56-17) toont.
bons.
gons.

mond, munt.
jongeling.
zonneschijn.
Kongo.
47) pomp.
lomp.
romp.

---

43) boonen.
toonen.
duinen.
wonen, wonnen.
kunnen.

gunnen.
jongen.
schoenen.
zonnen, zoenen.

III

Zaken doen. Lont ruiken. Trouwe hond. Onthoud wel. Gul onthaal. Losse tong. Diepe hoon. Volle mond. Kond doen. Diepe wond. Een bod doen. Zijn mond houden. Een haven aandoen. In onmin leven. Eèn eed doen. Gun hun dat.

Hugo gaat bij Antoon. Waar woont hij ? Schoon schip maken. Een teeken doen. Zijn wil doen. Zijn tong in toom houden. Een hoogen toon aanslaan. Toon u als een man. Zoo rond als een ton zijn. Ik kan geen oog toedoen. Hoe kunt ge zoo denken. Een bod doen.

Hij zal doen wat hij kan. Toon dat ge een man zijt. Kom, malle jongen, laat me los. Tijd gunnen. Schoenen aanpassen. Moed toonen. Los in zijn schoenen staan. Hoe zou hij dat kunnen doen ? Geen lied kunnen zingen. Een paar schoenen maken. Zijn hielen toonen. Booze tongen. Zou hij dat kunnen loochenen ? Jonge wijn in oude zakken. Wie wind zaait, zal onweer maaien.

18e HOOFDSTUK.

I

) = N

57. Dit *n*-teeken wordt slechts gebezigd in gevallen waar de *n*-klank door een klinker of neusklank *gevolgd* wordt. Vergelijk met 36.

58. Bij verbindingen van het *n*-teeken met de reeds behandelde klinkers en neusklanken, houde men zich, wat het einde der woorden aangaat, aan volgende tafel.

na	no	noe	nu	ne	nie	naan	nien	noon	neen

II

58)	nauw.		China.		nu.
	anno.		bijna.		neen.
	Anna.		nieuw.		aaneen.
	Helena.		eenheid.		ineen.

7) koning.
woning.
kanon.
nabij.
bijna.
naad, nat.
nood, noot.
nooit.
wanhoop.
naken.
nijpen.
nijd.

nijgen, neigen.
nog, noch.
Nijl.
naar, nar.
naarheid.
banaal.
kanaal.
naam.
bijnaam.
namaak.
inham.
noemen.

---

16) puinhoop.
Juni.
17) nut.
nul.
23) neer.
nering.
neerhof.
neef.
paneel.
kaneel.
tooneel.

24) nek.
neem.
nemen.
25) leenheer.
31) nier.
banier.
32) minuut.
dienaar.
33) monnik.
paniek.

III

Gure nood. Dolle paniek. Wanhoop nooit. Een schip in nood. Zijn loop nemen. Nieuwe haring. Een bad nemen. Booze neiging. Nieuwe tijdingen. Wijze koning. Nieuwe maan. Nu of nooit. Een kop koffie nemen. Doe dat na. Dat gaat naar mijn zin.

Dat zal nooit. Hij was bijna dood. Uw trouwe dienaar. Zijn nering aan kant doen. Als een koning leven. Hij weet dat ge zijn gangen nagaat. Anna ijlt naar huis. Dat gaat naar wensch. Noem uw naam of bijnaam. Denk maar eens goed na.

---

59. ARBEIDEN EN NIET VERTWIJFELEN.

